

Тетяна Вікторівна Бузовська,
аспірант Луганського національного університету
імені Тараса Шевченка
м. Луганськ, Україна

УДК 378.011.3-051:811

РОЗВИТОК ПЕДАГОГІЧНОЇ КРЕАТИВНОСТІ ЯК ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Анализируется современное состояние проблемы развития педагогической креативности будущих учителей иностранного языка. Рассмотрена педагогическая креативность как фактор успешности творческого развития и саморазвития учителя в процессе педагогического образования. В статье сделана попытка раскрыть значение педагогической креативности в системе подготовки будущих учителей в условиях высших учебных заведений. Обоснована взаимозависимость развития креативного компонента личностного образования будущих учителей с созданием креативной учебной среды.

Ключевые слова: креативность, компетентность, педагогическая креативность, будущие учителя, ВУЗ.

The article analyzes the current state of the formation of a creative individual teachers. Creativity is considered as factor in the success of the creative development and self-identity of a teacher in the process of continuous pedagogical education. The article attempts to uncover the conditions of «creativity» in the training of future teachers in higher education. Proved the relationship of the creative component of the personal education of future professionals in education creative learning environment.

Key words: creativity, pedagogical creativity, competence, future teacher, university.

В Україні відбувається процес становлення нової системи освіти, орієнтованої на входження до світового освітнього простору. Цей процес супроводжується істотними змінами у педагогічній теорії та практиці навчально-виховної діяльності як у середніх, так і у вищих навчальних закладах.

Таким чином, інтеграція України до європейського співтовариства вимагає перегляду професійних вимог до працівників, забезпечення гармонізації національної системи кваліфікацій із системами кваліфікацій інших країн. Відповідно до принципу орієнтації на споживача важливим елементом в управлінні якістю освіти є вимоги зацікавлених сторін, зокрема роботодавців, до рівня підготовки спеціалістів у вищому навчальному закладі. Необхідно забезпечити взаємодію ринків освітніх послуг і праці, реформувати національну систему освіти й переорієнтувати її на кінцевий результат: що студент повинен знати, розуміти та бути здатним виконати після завершення навчання. Вимоги до фахівця містять набір професійних характеристик, якими повинен оперувати майбутній учитель у галузі професійної діяльності. Завдяки цьому

спеціаліст може більш точно відповідати спеціальності й успішно виконувати професійні обов'язки.

Професія вчителя є однією з відповідальних, тому що він створює майбутнє країни, оскільки від його діяльності залежить різнобічність розвитку знань молодого покоління. Сучасне суспільство потребує не просто вчителя-предметника, а фахівця з широким колом сформованих на високому рівні життєвих і професійних компетентностей.

В умовах реформування сфери освіти, в яких наразі опинилася Україна, як учасниця Болонського процесу, першочерговою значущістю набуває необхідність осмислення особливостей розвитку педагогічної освіти в Україні як складової європейського простору вищої освіти. На ролі креативності, як особливості професійної підготовки, наголошується у законі України «Про вищу освіту» та в декларації Всесвітньої конференції з вищої освіти ЮНЕСКО «Вища освіта у XXI столітті: бачення та дії» (1998 р.), що розглядає креативність як інноваційний навчальний підхід. Нині, у час стрімких змін вищої освіти, особливої актуальності набуває питання розвитку педагогічної

креативності особистості, що є одним із базових компонентів не лише вітчизняних стратегічних освітніх документів (Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття»), а й визначено Радою ЄС одним із чотирьох завдань в рамках основної стратегії європейського співробітництва в галузі освіти і професійної підготовки до 2020 року. Однак, незважаючи на такий рівень дослідженості проблеми розвитку креативності майбутнього вчителя, питання вивчення педагогічної креативності вчителів іноземної мови як особливості професійної підготовки майбутніх вчителів іноземної мови є недостатньо розробленим і потребує подальшого вивчення у зв'язку з його практичним застосуванням у педагогічній діяльності.

В основі сучасного розуміння педагогічної креативності як основи професійної підготовки є науково-теоретичні ідеї О. Антонової, Н. Березанської, Ю. Зінковського, В. Кан-Каліка, Н. Кічук, М. Лещенко, Т. Любарта, В. Нуркова, С. Сисоєвої, Р. Стернберга, Л. Хомича та інших.

Сучасні умови реформування системи вищої освіти вимагають від учених нових досліджень з багатьох дидактичних проблем, а саме: визначення сутності, змісту, структури та умов розвитку педагогічної креативності. Невирішеність у дидактиці цих проблем створює певні труднощі розвитку педагогічної креативності в майбутніх учителів іноземної мови. Отже, актуальним виявляється дослідження педагогічної креативності, як особливості професійної підготовки майбутніх учителів іноземної мови у вищому навчальному закладі. Тому ця проблема залишається важливою й вимагає глибокого та всебічного дослідження.

Мета статті – розглянути педагогічну креативність майбутніх учителів іноземної мови і підтвердити значущість професійної підготовки майбутніх фахівців у вищому навчальному закладі, а також довести, що педагогічна креативність – це основа професійної компетентності майбутнього вчителя іноземної мови.

Аналіз педагогічної, психологічної та методичної літератури з проблеми дослідження розвитку педагогічної креативності у професійній підготовці майбутніх учителів іноземної мови довів, що не існує єдиного розуміння цього питання.

Оновлення системи освіти, орієнтація на новий тип педагогічного світогляду вимагають від майбутніх учителів іноземної мови вміння креативно мислити та в будь-яку хвилину активізувати потенціал, діяти творчо й продуктивно. Особливої значущості у сфері вищої освіти набуває проблема підготовки вчителя нового типу, вчителі-професіонала, здатного до творчості, швидкого та якісного розв'язання виникаючих педагогічних завдань. Сучасні молоді фахівці з вищою освітою повинні бути підготовлені до розв'язання професійних задач, що вимагають нестандартних креативних рішень і здатні до креативного саморозвитку.

На думку дослідника Ю. Зінковського, у новому освітньому просторі має посісти почесне (якщо не головне) місце творчий, креативний складник, який і є тим стрижнем, що пронизує цей простір в усіх

аспектах освітнього процесу, та може змінити методологічні основи. Творчість надає змогу людині ввійти професійному сьогоденню до нової реальності, де діють нові співвідношення відомих явищ і величин, наявні нові знання, що допомагають досягти визначеної мети, задовольнити певні потреби [2].

Важливу роль для нашого дослідження мають наукові роботи Т. Любарта і Р. Стернберга, які розробили теорію креативності, згідно з якою для розвитку творчої активності особистості необхідний складник шести взаємопов'язаних компонентів: 1) здібності, адже вони передбачають уміння бачити проблеми з нового погляду, аналізувати й порівнювати ідеї, знаходити ідеям практичне застосування; 2) знання (конкретні, практико-орієнтовані, підкріплені фантазією); 3) мислення (сміливість думок, рухливість розуму); 4) особистісні якості (готовність долати перешкоди, розумно ризикувати, терпіти невизначеність); 5) мотивація; 6) навколишнє середовище [4].

Розглядаючи проблему розвитку креативності особистості у процесі професійного становлення, Н. Березанська та В. Нурков поряд із різними вміннями та особистими характеристиками виділяли й креативність. Вони зауважували, що креативність є чинником, що забезпечує: створення нових інтелектуальних продуктів, пов'язаних з новою професійною сферою знань, та розв'язання на їх основі нестандартних завдань; побудову оригінальних підходів до розуміння та інтерпретації знань; використання фахових знань у нестандартних ситуаціях; створення умов для саморозвитку знань, що підвищує рівень їх універсальності [5].

Таким чином, сутність креативності полягає у своєрідності мислення, продукуванні нових ідей та підходів. Майбутній вчитель іноземної мови повинен не лише чітко і правильно відтворювати необхідну інформацію, а й вміти генерувати нові, оригінальні ідеї, знаходити нетрадиційні способи розв'язання проблемних педагогічних ситуацій і задач, тобто володіти креативністю мислення. Дослідженню педагогічної творчості та особливостям підготовки до неї майбутніх учителів надається належна увага у дослідженнях В. А. Кан-Каліка, Н. В. Кічук, М. П. Лещенко, С. О. Сисоєвої, Л. О. Хомич та ін. Так, науковець С. Сисоєва виділяє такі ознаки педагогічної креативності: високий рівень соціальної і моральної свідомості; пошуково-перетворюючий стиль мислення; розвинені інтелектуально-логічні здібності (вміння аналізувати, обґрунтовувати, пояснювати, виділяти головне тощо); проблемне бачення; творча фантазія, розвинена уява; специфічні особистісні якості (любов до дітей, безкорисливість, сміливість, готовність до розумного ризику в професійній діяльності, цілеспрямованість, допитливість, самостійність, наполегливість, ентузіазм); специфічні мотиви (необхідність реалізувати своє «Я», бажання бути визнаним, творчий інтерес, захопленість творчим процесом та власною діяльністю, прагнення досягти більшої результативності); комунікативні здібності; здатність до самоуправління; високий рівень загальної культури [6]. Розроблений

дослідницею перелік ознак педагогічної креативності можна використовувати для проведення їх оцінювання і самооцінювання майбутніми вчителями іноземної мови.

О. Антонова здійснила продуктивну розробку основних параметрів, що характеризують педагогічну креативність, це:

– здатність до здійснення творчого підходу у педагогічній діяльності (креативність): швидкість мислення (кількість ідей, що виникають за одиницю часу); швидко і без внутрішніх зусиль переключатися з однієї ідеї на іншу; здатність до генерування ідей, що відрізняються від загальноприйнятих до парадоксальних, несподіваних рішень (для вчителя – пошук нових форм, методів, засобів навчальної та виховної діяльності); дивуватися; відкритість та інтерес до нового; приймати рішення в ситуаціях невизначеності, не лякатися власних висновків і доводити їх до кінця, ризикуючи особистим успіхом та репутацією; до гнучкого образного мислення, що може проявлятися у конструюванні нової оригінальної наочності; гнучкість словесного мислення, яскрава образна мова, вміння «запалити» учнів своєю розповіддю; вибірковість до пізнання нового; пошуково-перетворюючий стиль мислення; творча фантазія, розвинена уява; проблемне бачення ситуації; здатність «порушувати спокій»; глибоко занурюватися у привабливу діяльність; прагнення до винаходів, творчості; інтерес до загадок, парадоксів, імпровізації;

– здатність постійно розвивати творчий педагогічний досвід, компетентність; бажання підвищувати професійну компетентність, отримувати нові знання, розвивати вміння, навички педагогічної діяльності; швидко знаходити, набувати у творчих пошуках нові знання, розширювати професійний світогляд; уміння цілеспрямовано вивчати питання або проблеми, пов'язані із педагогічною діяльністю; почуття задоволення від збагачення досвіду і, разом з тим, творчого невдоволення рівнем досягнень, як умова подальшого зростання професійної компетентності;

– здатність формувати та реалізувати творчу стратегію педагогічної діяльності: стійка потреба у систематичному збагаченні досвіду педагогічної діяльності; здатність до самостійного формування глибоких і систематичних знань у процесі розв'язання ключових навчальних та виховних проблем; уміння розробляти гнучку стратегію творчої педагогічної діяльності на основі визначення мети й побудови відповідної до неї програми; мобілізувати власний досвід або швидко набувати додаткової компетентності з метою розв'язання важливої та складної педагогічної проблеми; почуття відповідальності при виконанні творчих професійних завдань [1].

Педагогічна креативність учителя іноземної мови розвивається упродовж педагогічної діяльності та є вирішальним чинником його просування до вершин педагогічної майстерності. Відомий педагог і науковець В. О. Сухомлинський наголошував, що лише творчий учитель здатен запалити в учнях жагу пізнання, тому кожному майбутньому вчителю іноземної мови необхідно розвивати педагогічну креативність, що є головним показником професійної компетентності.

Отже, розвиток педагогічної креативності, як основа професійної підготовки майбутніх учителів іноземної мови у вищій школі, повинен передбачати: усвідомлення майбутніми вчителями особистісних і професійних можливостей, розвиток педагогічних здібностей до рівня креативних; задоволення потреби у новизні і нестандартних способах розв'язання професійних проблем; установку на творчість і подолання стереотипних способів та формалізму у професійних діях; прогнозування шляхів і вдосконалення творчого потенціалу особистості майбутнього фахівця.

Подальшого вивчення, на наш погляд, потребує проблема методики діагностування педагогічної креативності, використання певних педагогічних форм і методів навчання, спрямованих на розвиток педагогічної креативності майбутніх учителів іноземної мови.

Використані літературні джерела

1. Антонова О. Є. Педагогічна креативність у структурі педагогічної обдарованості вчителя / О. Є. Антонова // Нові технології навчання: Наук.-метод. зб. Ін-ту інноваційних технологій і змісту освіти МОНМС України, Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки: У 2-х ч. – Київ-Вінниця, 2011. – Вип. 69. – Ч. 2. – С. 11–17.
2. Державна національна програма «Освіта» (Україна XXI століття). – К.: Райдуга, 1994. – 61 с.
3. Зіньковський Ю., Мірських Г. Креативність – фрактал сучасної парадигми вищої технічної освіти / Ю. Зіньковський, Г. Мірських // Вища освіта України. – 2007. – № 3. – С. 14–20.
4. Любарт Т., Муширу К., Торджман С, Зенасни Ф. Психологія креативності: Пер. с фр. / Т. Любарт, К. Муширу, С. Торджман, Ф. Зенасни. – М.: «Когито-Центр», 2009. – 215 с.
5. Розробка системи психологічного обстеження і моніторингу універсальних умінь в цілях атестації і підбору персоналу / Н. Березанська [та ін.] // Розвиток особистості. – 2002. – № 2. – С. 136–155.
6. Сисоєва С. О. Основи педагогічної творчості: підручник. – К.: Міленіум, 2006. – 346 с.